

Til Klima- og miljødepartementet (postmottak@kld.dep.no)
Kopi: Brita.slettemark@md.dep.no

Oslo, 10.01. 2014

Høringsuttalelse:
Naturens goder - om verdier av økosystemtjenester
NOU 2013:10

Naturvernforbundet takker for at vi fikk utsatt høringsfrist til 10. januar 2014.

Generelt

Naturvernforbundet er imponert over det solide, faglige og grundige arbeidet som utvalget har nedlagt. Vi mener utredningen gir en god innsikt i utfordringer knyttet til prissetting av natur og synliggjøring av verdiene som økosystemtjenester faktisk betyr for oss mennesker.

Naturvernforbundet vil særlig peke på at det er avgjørende å følge opp utfordringene knyttet til kunnskapsmangler om norske økosystemer, som utvalget spesielt trekker fram. Her kreves det raske, koordinerte og omfattende tiltak fra myndighetenes side.

Utvalget peker også på en rekke konkrete tiltak og anbefalinger, som Naturvernforbundet mener er presise og faglig godt funderte. Her ligger det konkrete utfordringer som snarest bør implementeres politisk i alle relevante sektorer. Vi forutsetter at myndighetene omsetter utvalgets mange ambisiøse forslag til konkret handling, både av hensynet til å bevare natur og for å sikre de verdifulle økosystemtjenestene for framtidige generasjoner. I tillegg er rask implementering avgjørende for at Norge skal kunne følge opp våre internasjonale forpliktelser knyttet til biodiversitetskonvensjonen. Her viser vi blant annet til Aichi-målene og det overordna målet om å stanse tap av planter, dyr og natur innen 2020.

Det er en stor utfordring for myndigheten å få til en god kombinasjon av bl.a. kobling av anbefalinger og tiltak i NOU 2013:10, ambisiøs bruk av naturmangfoldloven, dagens naturkunnskap, nasjonale miljømålsettinger, internasjonale forpliktelser, tverrsektoriell forvaltning og målretta forvaltningsgrep. Dette krever tøffe politiske valg, som vil kunne møte kritikk fra enkelte næringsaktører. Men tøffe politiske valg er nødvendige om vi skal nå målet om å stanse tap av arter og natur innen 2020. Arbeidet med plan, mål, virkemidler og gjennomføring må derfor starte snarest.

Kunnskap

Økt bevissthet om hva naturen bidrar med av goder er nødvendig for å sikre en bedre miljøforvaltning og skape større forståelse for behovet for naturvern og en mer miljøvennlig forvaltning. Naturvernforbundet anser det som viktig at denne kunnskapen også gjøres tilgjengelig for alle samfunnsaktører, slik at ansvar og respekt for naturens verdier får økt bevissthet blant folk flest og særlig for politikere og for all forvaltning som påvirker norsk natur. Slik kan økosystemtjenester som verktøy bli et viktig supplement som må vektlegges tyngre enn i dag i all samfunnsplanlegging og ressursforvaltning. NOU'en synliggjør både at

vi på en del områder har et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag for å sikre en god naturforvaltning. Men utvalget synliggjør også betydelige kunnskapshull knyttet til økosystemene våre, der det trengs et krafttak innen forskning for å bedre kunnskapsnivået i betydelig grad.

Naturvernforbundet vil understreke at vi i dag har en del viktig og god kunnskap om natur, arter og økosystemer. Vi nevner NOU 2004:28 «Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (naturmangfoldloven)», som er en god eksempelsamling. Vi kan vise til den store kunnskapsmengden som Artsdatabanken besitter, bl.a. i form av publikasjoner som svartelista, rødlista for arter, rødlista for naturtyper, artskart og inndelingssystem for naturtyper i Norge (NiN). I tillegg har bl.a. Norsk institutt for naturforskning (NINA) etablert gode overvåkingsprogrammer for en rekke arter samt at de utfører mye viktig grunnforskning. Vi har flere andre forskningsinstitusjoner og universiteter som utfører mye viktig naturforskning. Naturindeks for Norge (Direktoratet for naturforvaltning 2010) ga et første innblikk i tilstanden til norske økosystemer. Skog som økosystem er sterkt presset og får lav indeks på grunn av sterk påvirkning av menneskelig aktivitet gjennom lang tid. Dette er en utvikling som må bedres betydelig siden hele 60 % av artene i Norge har skog som leveområde. Hele 50% av rødlisteartene lever i skog og 19 naturtyper i skog er rødlista. Naturindeksen avslørte, slik økosystemtjenesteutvalget også påpeker, behovet for mer kunnskap og mer overvåking av norske økosystemer, skog inkludert.

All denne kunnskapen som vi tross alt besitter, må brukes mer riktig for å sikre planter, dyr og økosystemer. Mange av tiltakene og anbefalingene som utvalget presenterer er forankret i et godt faglig grunnlag, men som ikke følges opp på tilfredsstillende vis i dagens forvaltningen. Det betyr at vi allerede kan bruke dagens kunnskap til å justere kurs innenfor en del tradisjonell forvaltning, som vi vet fører oss i feil retning i dag.

- Eksempler her er anbefalinger i kapittel 17 (næringsstøtte). Der anbefales det konkret:
«Det må være et mål at offentlige tilskudd til jordbruket utformes slik at de fremmer miljøvennlig produksjon og hindrer negative miljøkonsekvenser.
 - *Ordnings med tilskudd til hogst i bratt terreng må avvikles.*
 - *Mer av landbruksstøtten bør innrettes som betaling for økosystemtjenester. Betaling for vern og restaurering av bl.a. våtmarker og gårdsdammer, samt skjøtsel av kulturlandskap er eksempler.*
 - *En større del av jordbrukets virkemidler bør stimulere til skjøtsel av prioriterte naturtyper i kulturlandskapet og til utvalgte kulturlandskap*

På slike områder mener Naturvernforbundet at utredningen gir en en meget god pekepinn på hvor vi har nok kunnskap i dag til å ta grep og justere forvaltningen, og som vi vet reduserer økosystemtjenestene og som kommer i konflikt med naturbevaring og våre internasjonale forpliktelser til å sikre naturverdier. Samtidige vil dette også være grep som gir en vinn-vinn-situasjon fordi støtten ikke fjernes men vries i mer miljøvennlig retning. Det vil bidra til å gjøre næringene mer miljøvennlige og mer bærekraftige, noe som på sikt vil styrke næringsaktørene.

Kunnskapsmangler

Samtidig er det viktig å erkjenne, slik utvalget behørig dokumenterer, at vi også har store kunnskapshull som det er særdeles viktig å bruke mye ressurser på å tette. I «Del 2

Økosystemer og økosystemtjenester” gjennomgås dette meget grundig. Naturvernforbundet mener utvalget presist påpeker de mange utfordringene om kunnskapsmangler, både i forhold til artsinnhold, strukturer, funksjoner og historisk påvirkning av økosystemene. I tillegg må vi også trekke fram behovet for mer kunnskap om begrepet samlet belastning og utvikle bedre forståelse av komplekse, menneskeskapt påvirkninger på økosystemene. Her trengs det også konkretisering av retningslinjer for hvordan «samlet belastning» skal registreres, forstås og følges opp i forvaltningssammenheng innenfor de ulike økosystemene.

Anbefalingene i kap 4 og 5 er meget presise og Naturvernforbundet forventer at disse utfordringene snarest tas tak i fra myndighetenes side. Her må flere departementer involveres og nødvendige ressurser må raskt settes inn. **Igjen minner vi om at mye av denne nye kunnskapsinnhenting og de anbefalingene som utvalget påpeker må være på plass og implementer i praksis hvis Norge skal nå målet om å stanse tap av planter, dyr og natur innen 2020.**

Verdier av økosystemtjenester

Det er godt beskrevet hvordan og hvor viktig det er å kunne synliggjøre verdiene av økosystemtjenester. Også Naturvernforbundet understreker, slik utvalget selv gjør, at dette er et viktig *supplement* til allerede eksisterende verktøy og kunnskap. Det tas også nødvendige forbehold om begrensninger. Naturvernforbundet mener det er viktig at natur vs. økonomi ved nedbygging av natur ikke må settes mot hverandre i politiske og forvaltningsmessige avgjørelser. Det er nødvendig å understreke at natur ikke er styrt av markedsmessige prismekanismer mens de økonomiske verdiene av nedbygd natur kan variere sterkt. Hvis f.eks. kraftprisene tredobles, så blir det plutselige (og tilfeldige) store forandringer i regnestykket, siden økosystemtjenestepriisen er konstant. Derfor kan ikke kroneverdi være avgjørende i utbyggingssaker. Verdi av økosystemtjenester bør brukes for å synliggjøre at natur har økonomisk verdi som er der uten at samfunnet for øvrig tenker over det. Metodikken bør også kunne brukes til å vise hva vi taper og allerede har tapt gjennom nedbygging av natur, særlig av en del spesifikke naturtyper som skog, vassdrag, biologisk verdifulle kulturlandskaper samt en rekke småbiotoper (dammer, ravinedaler, småbekker, fuktskog etc.).

Det er viktig at myndighetene følger opp med offensiv og god kommunikasjon om verdien av intakte og vel fungerende økosystemer. Slik kan samfunnet for øvrig bedre forstå at vern av natur utover bevaringsaspektet også er økonomisk verdifullt, gjennom å synliggjøre verdien av de tjenester som naturen gir oss.

Konsekvenser for forvaltning

Mange av Aichi-målene vil bli direkte positivt påvirket når anbefalinger og tiltak fra utredningen implementeres. Vi viser også til rapporten Naturmangfold 2020, der det finnes relevante, faglige innspill utover det som utvalget har påpekt (Naturvernforbundet, Regnskogfondet og Utviklingsfondet 2011, <http://naturvernforbundet.no/getfile.php/Dokumenter/Rapporter%20og%20faktaark/2011/Rapport%20Konvensjon%20om%20biologisk%20mangfold.pdf>).

For å nå Aichimålene er det en forutsetning at det legges til rette for en mer tverrsektoriell, interkommunal og helhetlig planlegging og forvaltning. Det er også avgjørende at dette arbeidet som helhet må være godt integrert i myndighetenes handlingsplan knyttet til Aichi-målene, som nå er under utarbeidelse. Myndighetene må kreve at alle kommuner utarbeider

forpliktende, tverrsektorielle forvaltningsplaner for hvordan de skal bidra til å nå målet om å stanse tap av arter og natur innen 2020.

Mange kommuner mangler god nok miljøkompetanse og lite av norsk natur er tilfredsstillende kartlagt. Vi støtter utvalgets anbefaling om å styrke kapasitet og kompetanse innen miljø- og naturforvaltning i kommunene. For å sikre en reell kunnskapsbasert forvaltning er det viktig å sørge for at miljøetatene styrkes i alle ledd for å ivareta kunnskapskravet i naturmangfoldlovens § 8. Flere stillinger innen miljø- og naturforvaltning må opprettes og økosystemtjenester og naturverdier må synliggjøres og få betydning i alle ledd og planprosesser. Dette er avgjørende både for å følge opp denne NOU'en, men også fordi mer forvaltning delegeres til lokalt nivå.

Det må også følge incitamenter til kommunene for å gjøre det mer lønnsomt å ta vare på natur og sikre at naturverdier blir ivaretatt. Det er ofte mye mer lønnsomt å bygge ned natur framfor å bevare den. Et eksempel er at det er mer lønnsomt med nye hyttebyer på fjellet enn å ta vare på urørte naturområder for villrein. Utvalget anbefaler «Et system som gir kommunene økonomiske insentiver til å ivareta biologisk mangfold og tilhørende økosystemtjenester bør utredes. En modell der kommunenes miljøinnsats og miljøresultater er kriterier i rammetilskuddet bør vurderes på nytt». Naturvernforbundet støtter dette og foreslår at myndighetene følger opp gjennom at bevaring av intakte og verdifulle naturområder gir positivt utslag i kommunenøkkelen. I alle offentlige vedtak der miljøkonsekvensene skal utredes før vedtak, bør det også vurderes hva slags konsekvenser naturskaden vil gi for næringsliv som er basert på det aktuelle økosystemet. Kommunenøkkelen bør endres slik at det lønner seg å ta vare på natur og drive en ressurssterk lokal miljøforvaltning.

Utover disse kommentarene har utvalget konkludert med en rekke andre gode anbefalinger og tiltak, som Naturvernforbundet støtter.

Naturvernforbundet imøteser det viktige arbeidet med en nødvendig og ambisiøs oppfølging av utvalgets anbefalinger og tiltak. Vi mener dette arbeidet må starte så raskt som mulig og koordineres direkte inn mot arbeidet med handlingsplan for å følge opp Aichi-målene. Dette arbeidet er avgjørende hvis Norge skal greie å stanse tapet av arter og natur innen 2020.

Naturvernforbundet vil gjerne bidra med innspill og videre samarbeid med myndighetene for å sikre best mulig natur- og miljøvernambisjoner inn i det videre arbeidet med konkretisering og implementering.

Mvh
Naturvernforbundet v/

Maren Esmark
generalsekretær

Arnodd Håpnes
fagleder naturmangfold

